אמצעים שבכת שניה משפרי. אריסא קאי דמספקא לכל כת שניה ט)בגדולה אמצעית לגבי מאן קרי לה גדולה אי לא לגבי קטנה דהיא כת אלמא בכת אחת פליגי: **בשאין שם.** בכת שניה שום אמצעית להכי תני אסורות שבקטנות ולא אי הוי התם אמצעית הוי תני מתניתין חוץ מן הקטנות שבקטנות ולא הוה תני חוץ מן הקטנה: **והכי נמי מסתברא.** דבדליכא אמצעית עסקינן: **דאם איתא דאיכא.** אמצעית וכולהו בעי לאשמועינן דאסירן נתנייה גבי אינו יודע ונימא הכי אינו יודע אם גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות או אמצעית שבקטנות כולן אסורות אלא מדלא תנייה לאשמעינן בה איסורא שמע מינה סבירא ליה דלא אסירא וכי קתני כולן אסורות בדליכא אמצעית: **וליטעמיך.** דאמרת דאי ס"ל דאסורות באמצעית נמי קאי הוה מפרש לה: **אמצעים שבכת ראשונה.** דולאי אסירא אם ישנה שם דהא י)מודים דכל כת ראשונה לגבי כת שניה גדולה קרי לה ואסורה ניתנייה בריש כי היכי דנשמע מינה דאסורות עלה קאי ולא מיקם לדעתין למישרי ולומר דכי קתני כולן אסורות כשאין שם אמצעית: **הכי השתא.** בהיא לא איצטריך ליה לפרושי דאף ע"ג דמתניתין כולה בשאין שם אלא שתיים בכל כת לא מיקם לדעתין דאי הוה שם אמצעית לא הוה תני כולן אסורות דכיון דתנא קטנה דידיה לאיסורא ואשמעינן דקרי לה גדולה כ"ש אמצעית דקשיא מינה אלא כת שניה דכי לא תנא לה איכא למימר דמתניתין בשאין שם אלא גדולה וקטנה אבל אמצעית לא הוה קרי לה גדולה אם איתא דאיכא אמצעית ואכולהו קאי אסורות ליתנייה בהדיא ונשמע דאף היא אסורה דלא נטעי לאוקמא בשאין שם אמצעית: **והכי פסח וכו' ופליגי.** דאיכא למ"ד לימים אמצעיים נמי קרי פני הואיל ויש מאוחר ממנו: **הכא בנישנא דעלמא פליגי.** דמאן דאסר לאו משום דסבירא ליה דכל שיש מאוחר ממנו קרי פני אלא משום דמשמע ליה בלשון בני אדם מיפני פיסחא קאמר שיהא הפסח פנוי פונה ועובר: **מתני' הוא אסור בקרובותיה.** דשוינהו עליה חתיכה דאיסורא בהולאתו: **ומותר בקרובות קטנה וכו'.** שאין אמה נאמנת עליה ואף היא אינה צריכה גט דאי בעיא גט הויא לה גרושתו כ)ונאסר בקרובותיה: **קטנה.** הכא: **גדולה.** התם:

ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה. מכאן יש להוכיח דלאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה ואפילו לא כתב א דהא מסתמא הכא מיירי דלא כתב לה דאי כתב לה ג"כ מאי מנקשין שייך למימר הכא ב אלא ש"מ דמיירי הכא דלא כתב לה כתובה ואפ"ה קאמר כופין אותו ליתן כתובה ובפרק הכותב (כתובות פט:) דבעי אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה או אין לה כתובה היה יכול להוכיח מהכא אבל לא לגה ג שהרי לא לגה להוכיח מהאמוראין כי אם מן המשנה ד):

אמצעית שבכת שניה תשתרי הכא במאי עסקינן בשאין שם אלא גדולה וקטנה והכי נמי מסתברא דאם איתא דאיכא ליתנייה ולטעמיך אמצעית שבכת ראשונה דודאי ספיקא ואסירא ליה מי קתני לה הכי השתא התם תנא קטנה דידה לאיסורא והוא הדין להך דקשישא מינה הכא אם איתא דאיכא ניתנייה אמר ליה ה)רב הונא בריה דרב יהושע לרבא הא פסח דכי כת אחת דמי ופליגי אמר ליה התם בלישנא דעלמא קמיפלגי מר סבר עד פני הפסח עד קמי פיסחא ומר סבר עד דמיפני פיסחא:

מתני' ו)האומר א לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ב היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ג קידשתיך והיא אומרת לא קידשת אלא בתי הוא אסור בקרובות גדולה וגדולה מותרת בקרוביו הוא מותר בקרובות קטנה וקטנה מותרת בקרוביו ד קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי הוא אסור בקרובות קטנה וקטנה מותרת בקרוביו הוא מותר בקרובות גדולה וגדולה אסורה בקרוביו: **גמ'** האומר לאשה קדשתיך וכו': וצריכא דאי אשמעינן גביה דידיה משום דגברא לא איכפת ליה ומיקרי אמר אבל איהי אימא אי לאו דקים לה בדיבורה לא הות אמרה וליתסר איהו בקרובותיה קמ"ל: קידשתיך והיא אומרת וכו': הא תו למה לי איצטריך ס"ד אמינא מדאורייתא הימניה רחמנא לאב ה) מדרבנן הימנוה לדידה ותיתסר ברתה בדיבורה קא משמע לן: קידשתי את בתך וכו': הא תו למה לי איידי דתנא הא תנא נמי הא איתמר רב אמר כופין ושמואל אמר מבקשין אהייא אילימא ארישא לאו כופין איכא ולא מבקשין איכא אלא אסיפא בשלמא מבקשין לחיי אלא כופין אמאי אמר לא ניחא לי דאיתסר ו)בקריבה אלא שמעתתא אהדדי איתמר ז אמר שמואל מבקשין ממנו ליתן גט אמר רב ח אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה איתמר נמי אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב כופין ומבקשין תרתי ה"ק מבקשין ממנו ליתן גט ואם נתן מעצמו כופין אותו ליתן כתובה אמר רב יהודה ט המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו בעו מיניה מרב יהודה שניהם מודים מאי י)אין ולא ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ז ואפי' שניהם מודים איתיביה רבא לרב נחמן האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו י) אי דאיכא עדים אמאי מותרת בקרוביו ואי דליכא עדים אמאי אסור בקרובותיה אלא לאו בעד אחד י) ז הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה קידשתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים איתיביה י)המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט שני וב"ה אומרים ט צריכה הימנו גט שני היכי דמי אי דאיכא עדים מאי טעמייהו דב"ש ואי דליכא עדים מאי טעמייהו דבית הלל אלא לאו בעד אחד וליטעמיך אימא סיפא ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאין צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גם בה ואי סלקא דעתך עד אחד מהימן מה לי מן האירוסין מה לי מן הנשואין אלא ב הכא במאי עסקינן כגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה בית שמאי סברי לא אמרינן

גמ' וצריכא. לאשמעינן בכולהו דמי שאסר עצמו בדיבורו נאסר ומי שלא אסר עצמו אינו נאסר: **גבי דידיה.** כי אמר קידשתיך לא מיתסרא אחיה בקרוביו משום דאיהו שקורי משקר וגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו בקרובותיה חנם: **ומקרי ואמר.** קדשתיה ואע"ג דלא קדשה: **אבל איהי.** כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה גט אי לאו דקים לה דקדיש לה הוה אמרה ונתסר איהו על פיה בקרובותיה ואפי' לא נתן לה גט: **מדרבנן הימנוה.** דבנן נאמה על הבת ותהא צריכה גט ותאסר בקרובותיו ג): **כופין.** ליתן לה גט: **לא כופין איכא כו'.** דאין צריכה ממנו גט דהא קתני מותרת בקרוביו ואי בעיא גט הוה מיתסרא בחייו דהויא לה גרושת אחיו: **ואלא אסיפא.** דאמרה קדשתני דבעיא גט: **בשלמא מבקשין.** ממנו ליתן גט: **לחיי.** שצריך בקשה לאסור עצמו בקרובותיה כדי להתירה לינשא הואיל ואין חפץ בה: **ומעתתא דרב ושמואל אהדדי איתמר.** לא לחלוק זו על זו אלא להוסיף האחרון מה שלא פירש הראשון: **ואם נתן מעצמו.** בלא בקשה כופין אותו ליתן כתובה דגלי דעתיה דקדשה וארוסה יש לה ד)כתובה: **שניהם מודים.** לדברי העד: **מהו.** הא ה)דתניא אין חוששין משום דלא מיסתן הוא והא הימנוה או דלמא משום דאין קידושין חלין בלא עדים וילף דבר דבר מממון ו) כתיב בעריות ערות דבר (דברים כד) וכממון כתיב על פי שני עדים יקום דבר (שם יט): **אין ולא.** לא היה מחזיק בדבריו לא לאסור ולא להיתר פעמים שאמר הן ופעמים שאמר לאו ורפיא בידיה ולא היתה מוחזקת הולאה זו בידו: **איאמר נמי.** לא גרסינן נמי: **ואי ליכא עדים.** ואפי' מודה אמאי אסור בקרובותיה ע"פ עצמו הלא אינן קידושין אפילו לדבריו דאי נמי ז)אמר בעד אחד הוו קידושין בששניהם מודים היכא דאין עד אחד לא ח)אמרת דעד אחד חשיב לחייב שבועה בדיני ממונות ט) הלכך בערוה נמי חשיב להתקיים קידושין בפניו ובלבד שיהו שניהם מודים: **אלא לאו בעד אחד.** וקתני הוא אסור בקרובותיה אלמא זה שמודה לו נאסר דחשיב לאיתפוסי קדושין קמיה: **קידשתיה בפני פלוני ופלוני.** י)הוו להו קידושין גמורין לכל דבריו ונאמן הוא לאסור את עצמו: **ולנה עמו בפונדקי.** ואפי' לאחר זמן: **אי דליכא עדים.** דנתקדשה בגיאה: **אלא לאו בעד אחד.** ושניהם מודים:

אמרינן

מסורת הש"ס

ט) רש אחת כר מתנה לאחני והת, ס"ל [מהרש"ל עי"ש], כתובות ט., ג) [לעיל סד ע"ב], ד) [בכת"י בקרובותיה], ה) [שבת קיג. קנו. ב"מ יד:], ו) [בכת"י טופס: היכי דמי], ז) [בכת"י טופס: אמר ליה], ח) ניטין פא. עדיות פ"ד מ"ז תוספתא דניטין פ"ו ה"ט [ע"ש] תוס' דעדיות פ"ב ה"ד [ע"ש], ט) [בדפו"ר: בגדולות], י) [בדפו"ר: מודים], כ) [ברש"י רי"ף ובר"ן: ונאסרת בקרוביו. ועיין רש"ש], ל) [ל"ל בקרוביו, רש"ש], מ) [ברש"י רי"ף טופס: מנה ומאתים. ועיין כתובות מז ע"ב], נ) [ל"ל דאמרת. רש"ש], ס) [לקמן בעמוד ב'], ע) [ל"ל אמרינן. ובדפו"ר אמ'], פ) [ל"ל אמרינן. ובדפו"ר אמר], צ) [שבועות מ ע"ב], ק) [ברש"י רי"ף: דלדבריו הוו קידושין גמורין דהוא נאמן לאסור ל"ש. ובר"ן: דהוו להו קידושין גמורים כדבריו. ועיין רש"ש], ר) [וע"ע תוס' ב"מ יז: ד"ה מן ותוס' יומא יט: ד"ה מי],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **ואם** נתן גט מעצמו כופין וכו' שהרי לא רצה להוכיח מהאמוראים. וכעין זה כתבו התוס' לעיל דף כג ע"ב ד"ה דאי"כ ועיין כתובות דף מ"ד ע"ב תד"ה והלכתא ובר"ן נדרים דף עב ע"ב ד"ה ולענין הלכה:

מוסף רש"י

הוא אסור בקרובותיה. נאמה ונתה ואמותה, דשויהו מגפייה מתיכה דאיסורא (כתובות ט:). והיא מותרת בקרוביו. שהרי אינה מודה בקידושין (שם). אין ולא ורפיא בידיה. רפויה היתה התשובה בפיו אם נאסור אם להתיר (שבת קיג:). תחלה אמר אין וחזר ואמר לאו, רפוי היה הדבר בידו, שלא היה יודע טעמו של דבר יפה (ב"מ יד:).

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ע מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מח סעיף ח:

עז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

עח ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ג:

עט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

פ ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ו:

פא ו מיי' וסמג שם טור אה"ע שם:

פב ז ח מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מב סעיף ב:

פג ט מיי' שם פ"ט הלכ' טז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן מח סעיף ה:

פד י כ מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמט סעיף ב:

מוסף תוספות

א. מתנאי ב"ד. תוס' רי"ד: וליכא למימר דהכא מיירי כגון דאמרה קדשתני והכנסתני לחופה, דא"כ כשנתן גט אמאי כופין ליתן כתובה דלמא על הקדושין הודה ולא על הנישואין. תוס' הרא"ש. ב. דאי כתב לה היכי מצי למימר לא קדשתיך דאין מקדשי לא היתה הכתובה באה ליד האישה קודם קידושין. תוס' הרא"ש.

לא איברו סהדי אלא לשקרי. מכאן אמר ר"ת דאין צריך עדים לעשות קנין[א] והא דאמר פרק חזקת הבתים (ב"ב דף מ.[ב]) קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו לאו משום דלא סגיא דודאי מהני אפי' בלא שנים אלא ה"ק קנין הרגיל בפני שנים אין צריך לומר כתובו אבל ודאי אין צריך שנים וכן משמע בפרק הזהב (ב"מ דף מה:) דקאמר התם היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ופריך עלה וניקנינהו ניהליה אגב סודר ומשני דלית ליה סודר[ג] ואמאי לא משני דלא היו שם עדים אלא ש"מ דקנין מהני בלא עדים וכן משמע בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דקאמר התם פשרה ביחיד וקי"ל (שם) דפשרה צריכה קנין[ד]: **אמר** לו עד אחד אבלת חלב והלה שותק נאמן. פירוש דשתיקה כהודאה דמי[ה] והוי יודע לו מעצמו אבל אמר לו איני יודע אינו נאמן למייבו קרבן דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים ודווקא אחד אבל שנים נאמנים ומביא קרבן על ידם דאמר התם (כריתות דף יא:) אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל וצריך נמי לפרש והלה שותק דאמר לו העד אכלת חלב והיה לך לידע והוא שותק:

ותנא תונא והלה אומר לא אכלתי. הא דנקט לא אכלתי ה"ה אם אמר איני יודע דפעור משום דכתיב (שם) או הודע והא דנקט לא אכלתי משום דבעי למיתני סיפא[ו] גבי שנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ונהא איכא רבותא לר"מ דאפילו אמר לא אכלתי מחייב ר"מ:

נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן. שאמר לו צריך לפרש באכלת חלב כדפרישית וקשה הא בפ' המזקין (גיטין דף נד:ר") מייתי היה עושה עמו בטהרות ואמר לו נטמאו טהרותיך נאמן טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן ופריך התם מאי שנא ריש ומאי שנא סיפא ומשני אמר אביי כל שבידו נאמן וכל שאינו בידו אינו נאמן וסיפא איירי שאין הטהרות בידו לכך אינו נאמן והיכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו אכלת חלב ואע"ג שאין בידו להאמילו חלב וכן קשה לקמן דנאמן לומר שורך נרבע אע"ג דאין בידו להרביע שורו וי"ל דהיא דהמזקין מיירי כשאינו שותק אלא מכחישו[ז] והכא איירי כששותק ואינו מכחישו[ח] ומיהו קשה מרבא דהכא משמע דלא פליג רבא עליה דאביי[ט] דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק והתם קאמר רבא אשכחיה ולא אמר ליה והדר אשכחיה ואמר ליה אינו נאמן משמע אבל אי אמר ליה מיד נאמן בכל ענין אפי' אין בידו ואפי' אין שותק והכא לא פליג אאביי דנאמן בידו בעי שותק וי"ל שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת דהיינו[י] כשעת שעשאו אבל הכא מעולם לא היה בידו כלל ולכן בעי שותק ונראה דהלכה כרבא לגבי אביי ועתה בענין זה יש שלשה דיעות בדבר[כ] שהיה בידו כגון ההיא דהיה עושה עמו בטהרות נאמן ואפי' לא היה שותק ובדבר שאין בידו לעולם כגון אכלת חלב ושורך נרבע אי שתיק מהימן ואי לא שתיק לא מהימן ובדבר שאין בידו עתה אבל היה בידו פעם אחרת הא פליגי אביי ורבא כדפרישתי התם גבי טהרות שעשיתי עמך דלרבא היכא דאשכחיה ואמר ליה מהימן ואפילו אינו שותק והלכה כרבא כדפרישית ושותק דאמר בשמעתין דנאמן נראה לר"י דהיינו בדבר שיש לו לידע כגון שאמר לו נתנסך יינך בפניך דומיא דאכלת חלב אבל אם אמר לו נתנסך יינך אלא בפניך ושותק ההיא שתיקה איכא כהודאה אלכך לא שייב לו לפי שלא היה יודע בירור הדבר ומה שאמרנו דבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו גברא דלא מהימן אבל אי מהימן ליה כבי תרי נאמן[ל] כדאמר בסמוך גבי סמיא דקאמר רבא דנאמן אע"ג דהוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים כל שכן דנאמן במילתא אחריתי וצריך לומר דהא דאמר בכל דוכתין (גיטין דף ב:) עד אחד נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר כגון בשר זו מנוקרת או חתיכה זו של שומן אבל לאסור הדבר אינו נאמן אלא כמו שפירשתי והא דאמרינן דבדבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר אבל בדבר שיכול להתברר כגון שאמר לו יש שרץ בטהרותיך או עובד כוכבים

מגפן

אמרינן הן הן עדי יחוד[ג] הן הן עדי ביאה ובית הלל סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים ודאי בנתגרשה מן האירוסין דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה מפני שאין לבו גם בה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ואפילו שניהם מודים אמר רבה בר רב הונא המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רב ואיכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא אמר רב המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רבי מתיב רב אחדבוי בר אמי שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי ואשה אומרת אלו שני עבדי וחבילה שלי צריכה שני גיטין וגובה כתובתה מן החבילה היכי דמי אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי אלא לאו בעד אחד ותסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן אלא למישרי לעלמא דכ"ע לא פליגי[א] דשרי והכא הכי קאמר צריכה שני גיטין כדי לגבות כתובתה מן החבילה ור' מאיר היא דאמר[ב] ממטלטלי משתעבדי לכתובה מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין לקידושיו רב פפא אמר חוששין לקדושיו אמר ליה רב אשי לרב כהנא מאי דעתיך דילפת דבר דבר מממון[ג] אי מה להלן הודאת בעל דין[ד] כמאה עדים דמי אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי א"ל התם לא קא חייב לאחריני הכא קא חייב לאחריני מר זוטרא ורב[ה] אדא סבא בני דרב מרי בר איסור פליג ניכסייהו בהדי הדדי אתו לקמיה דרב אשי אמרו ליה[ו] על פי שני עדים אמר רחמנא דאי בעי למיהדר לא מצי הדרי בהו ואגן לא[ז] הדדי או דלמא לא מקיימא מלתא אלא בסהדי אמר להו[ח] לא איברו סהדי אלא לשקרי אמר אביי[ט] אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן ותנא תונא[י] אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי[כ] אמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ותנא תונא[ל] עד אחד אומר נטמאו והלה אומר לא[מ] פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי אמר לו עד אחד

שורך

אמרינן הן הן עדי יחוד כו'. משראוה שנתייחדה עמו אין צריך להעיד על הביאה דכיון דלבו גם בה מחזקינן אותו בחזקת שבא עליה לשם קידושין: **ואיכא דאמרי.** דרבה משמיה דרב אמר ומאן קרי רב בי דינא רבה רבי: **צריכה שני גיטין.** קס"ד כדי להתירה לינשא: **ונובה כתובתה מן החבילה.** ממה נפשך והמותר מוטל בספק עד יבא אליהו: **אי דאית ליה סהדי להאי.** שאמר בפניהו קדשה ואית ליה סהדי נמי להאי: **מי מצי אמרה וכו'.** דתיהוי מותר[ג] הכתובה שלה ושלהן בספק: **אלא לאו בעד אחד.** לכל אחד וש"מ דאפי' איכא מודה[ה] צריכה גט: **עד אחד בהכחשה.** דאיכא חד שהדא דמכחיש ליה מי מהימן[ב] אפי' לא מכחשא ליה איכא ליכא למאן דאמר דאין האחד בא אלא לשבועה[ז] והכא שבועה לא שייכא: **צריכה שני גיטין.** כדי לגבות כתובתה מן החבילה כלומר לעולם החבילה מונחת עד שיבא אליהו אלא א"כ נתנו לה שניהם גט מעצמן והגט מביאה לידי גיבוי כתובה מן החבילה ממה נפשך אם של זה הוא הרי מיחייב לה כתובה על פיו וכן זה וכ"ש אם כולה שלה: **ור"מ היא וכו'.** כלומר וכולה לא אשמועינן אלא דמטלטלין משתעבדי לכתובה ור"מ היא דאמר בפ' כתובות בהאשה שנפלו לה נכסים (דף פ:) גבי שומרת יבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון הניח אחיו מעות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אלמא מעות משתעבדי לכתובה: **הודאת בעל דין כמאה עדים.** דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקלת הודאתו: **לא קא חייב לאחריני.** אינו חב לאחרים בהודאתו זו אין נפסד אלא הוא: **הכא קא חייב לאחריני.** שקרובותיה נאסרו בו וקרוביו נאסרין בה: **כי רב מרי** גרס. אחים הוו: **על פי שנים.** שהצריכה תורה למאי הלכתא הצריך עדים משום דאי בעי למיהדר ולומר לא כך היה לא יוכל לומר כן שאנו יודעים הוא שהצריכם הכתוב עדים ואנו אין אנו שקרנים ולא הדרינן בן ואין אנו צריכין עדים: **או דלמא.** שאפילו הם מודים אין דבריהם קיימים אלא בעדים ונמצא אני מחזיק בשלו והוא בשלי שאין חלוקתנו כלום: **לשקרי.** הכופרים בדבריהם לומר לא כן הוא: **אכלת חלב.** בשוגג וחייב אתה קרבן: **נאמן.** העד וכשר הקרבן ואין כאן משום או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) ולא שיודיעוהו אחרים וסבי דרשינן לה בשמעתא קמייתא דהשאם רבה (ד' פז:) ולא שיודיעוהו אחרים והוא מכחיש:

מסורת הש"ס

(א) [מוס' ב"ב דף מ. ד"ה אמר לו מי' ד"ה אלא ומ"ר מכחשא ליה אלא איסי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' לא אכלתי לו לריכה: (ב) ד"ה עד אחד וכו' ואפילו ג) לא מכחשא ליה אלא איסי:

מוסף רש"י

הן הן עדי ביאה. כלומר כיון שראו שנתייחדו אין לריך עדות של ביאה גדול מזה, ולאי אין שהדי כיון דגייסי אהדדי לא פרסו זה מזה (גיטין פא.). ומודים ודאי בנתגרשה מן האירוסין. דכל כמה דלא חזיק לא אמרינן בעל, דהא לא גייסי אהדדי (שם). הודאת בעל דין במאה עדים. בריש פ"ק דמוקפת דע"מ פרק ראשון (ב"מ ג.).

מוסף תוספות

א. דקנין בלא עדים מהני היכא דקא מודה. שלנ"ל. ב. בתוס' הרא"ש הוא בנ"א: ודחיק לאוקמא בגברא ערטילאי. ג. או אומר אינו יודע. תוס' גיטין נד: ד"ה אמר. ד. והוי כהודאה. תוס' רשב"י. ה. אלא באשתו דינתה אבל בהני מודה. תוס' טוף. ו. ואפי' היכא דלא מהימן מכל מקום לדידיה אסור דשויא אנפשיה חחיכה דאיסורא. תוס' גיטין נד:.

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה י:

פו ב מיי' פ"ה מהלכות מכירה הל' ט סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' קפט וסי' קלה סעיף ה:

פז ג מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה ב:

פח ד (מיי' שם הלכה ה):

פט ה ו מיי' פי"ג מהל' טומאת מקבר ומושב הלכה ח:

תורה אור השלם

1. לא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

תוס' ר"י הזקן

דבר. כי מצא בה ערות דבר [דברים כד. א], וכתיב [שם יט. טו] על פי שנים עדים יקום דבר.[ה] לאחריני. [קרובותיה] נאסרות וקרוביו נאסרין בה. איכא מ"ד שאם קידש אשה בינו לבינה והזמין עדים אחורי הכותל או אחורי הגדר והיא לא ידעה בהם דהויא מקודשת, דהא עדי קדושין א"צ לומר להם אתם עדי[ו] ואע"פ שלא ידעה בהם מ"מ הא איכא עדים. והעיקר דאינה מקודשת, דהיכא דקדשה בפני שנים הואיל וראו המעשה לא שייך הכא שום השטאה שהרי היא ראתה שהם ראו שקבלה מזה, אבל כשקבלה קדושין ממנו במקום שאין שם אחר ואינה חושבת שיראה לה שום אדם יכלה למימר משטה הייתי בך, שהרי לא היתה חושבת שיראה לה שום אדם. והדבר ידוע שהמקדש בלא עדים אינו כלום.

שורך נרבע. ואסור להקריבה. אבל לסוקלו תרי בעינן דאמר מר (ב"ק דף מד.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור: **ותנא תונא.** לענין פסולי קרבן בזבחים ובנכורות: **ולריכא.** לאשמועינן בכולהו דשתיקתו הודאה היא: **חזי ליה בימי טומאתו.** ולא מיכפת ליה ולאו הודאה היא ומותרים לטהורים: **לאו לגבי מזבח קיימי.** ולא מיכפת ליה להכחישו והודאה מיהא לא הוא ומותר להקריבה לריכא: **אשתו וזינתה בעד אחד.** כלומר אמר לו עד אחד אשתך זינתה והוא שותק מהו [1]ליאסר העד עליו: **ולא הוה אחי.** ההוא סמיא לעת הקבוע לו לפני שמואל: **שדר.** שמואל שליח בתריה שימהרנו לבא: **מאי לאו אי מהימן לך.** האי עד כשאר עד אחד דידעת ביה שאינו מפקולי עדות דלאו גזלנא הוא: **אפקה.** הוציא ולא הכחישתו: **יגאי המלך.** מן הכהנים של משמוגאים הוה: **לבוחלים.** שם מדינה שבמדבר: **מלוחים.** ירקות הם ושמן קקולי בלשון ארמי כמו הקוטפים מלוח עלי שיח (איוב ג): **כשהיו עסוקים בבנין.** בית שני שבאו מן הגולה והיו עניים והיו מוציאין הוצאות במלאכה אף אנו נאכל מלוחין להיות זכר לעוני אבותינו ולהודות לפני הקדוש ב"ה שהגליתנו והעשירנו: **לכן של פרושים עליך.** שונאיך הם ואין שמחים בהצלחתך: **ומה אעשה.** לידע שכן הוא: **הקם להם בציץ שבין עיניך.** תן ציץ הקדש על מצחך ויעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו [2]את לבם. ואע"ג דלאו שעת עבודה כדאמר בפ"ב (לעיל נד.) בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם: **שהיו אומרים אמו נשבית מן המודיעים.** לכך מיחו בו שהיו הפרושים אומרים עליו אמו נשבית במודיעים כלך של בית חשמונאי היה ושבויה פסולה לכהונה ונשאה אביו ונמצא חלל: **ויבדלו חכמי ישראל בועם.** שכעס המלך עליהם: **כך הוא דינו.** לסבול חרפתו: **וכך הוא דינך.** בתמיה שלא תנקם מהם: **רומסם.** הרגם: **מה אהא עליה.** שמא תשתכח אמר ליה הרי ס"ת כרוכה ומונחת ובתוכה [3]המצות ולא ישתכחו: [4]**ותוץ הרעה.** [5]לשון ויץ ליץ ויגמול שקדים (במדבר יז). ל"א בערה לשון נוצים (יחזקאל ו) כגילוץ המגעיר גחלת [6]: **שמעון בן שטח.** אחי אשתו היה [7]: **והתביאתו [8]: היכי דמי.** ויבוקש הדבר ולא נמצא דמשמע שהחזיקוהו בחזקת כשרות: **סמוך אהני.** דאמרי אשתבאי והיכי קאמר ולא מצאו. ואי אמרת אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא אחזקתא ה"מ [9]אי היא קמן והיתה באה לב"ד להתירה אבל בנה זה הנדון אין לו חזקה דכשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול: **אלא לאו בעד אחד.** העיד על השבויה ובאו שנים והכחישוהו: **דרב אחא בר מניומי.** בעלמא: **שפחה הכניסו אחחיה.** הכניסו להם שפחה וסבורים שהיא זאת ונעבוה מהם לאחר שנשבית עד שלא נתיחדה בלא עדים הילכך אין כאן הכחשת עדים:

מנסך ייגך בא ואתלאך האיסור בהא ודאי יש לאוא לדבריו ולבדוק כדאמר לקמן (עמוד ב) גבי בעל מום דמלי אמר ליה שלא ואחוי וכשאדם עושה חבירו שליח לשמור יינו או להביא מן המרתף נאמן[10] [11]דהיינו בידו ומהימן עליה כבי תרי כשסומך עליו והא דבעינן שותק היינו דוקא דלא עשאו שליח:

אמר אביי היא היא. [12]. תימה והא [13]אמרת המקדש בעד א' אין מושגין לקידושין דאין דבר שבערוה פחות משנים וי"ל דהתם אפשר כיון דלא קדשה בפני עדים המעות מתנה אבל הכא הביאה אוסרת בין בעדים בין שלא בעדים ואין אנו צריכין אלא שידע הבעל האמת מיהו קשה דמשמע הכא עד אחד נאמן ובמסכת סוטה (דף ג:) משמע דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה [14] משמע דבעינן עדים ויש לומר דהתם מייריי באינו שותק [15] אבל בשותק בעד אחד מהימן [16]:

רבא אמר כו'. וא"ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמי [1] למה לא תאסר עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו חתיכה דאיסורא וי"ל דקסבר רבא דטעמא דשותק מהימן לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא אלא משום דאיכא רגלים לדבר מהימני ליה [2] וכיון שאין האיסור מכח עדות הבעל אלא מכח עדות העד לא מהימני ליה דעד אחד אינו נאמן בדבר שבערוה:

הקם להם בציץ שבין עיניך. פירש בקונטרס ואע"ג דלאו שעת עבודה היא הא אמרינן לעיל (דף נד.) בבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן וקשה דאדרבה משמע מהתם דמיד שהיו יכולין להפשיטן שהיו זקוקין להפשיטן מדקאמר לא ניתנה תורה למלאכי השרת משמע דשלא לצורך אסירא [3] ומפרש רבינו תם דדוקא אין משוש דכתיב בו (שמות כח) והיה על מצחו תמיד משמע דמותר שלא בשעת עבודה אבל בשאר בגדים לא ואינאי היה כהן מזרע בית חשמונאי:

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. דאשתבאי והיכי קאמר גמרא ולא נמצא הקשה בקונטר' אדרבה אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אם יגאי בחזקת כשרות כדאמרינן גבי כהן בפרק [האשה שנתארמלה] (כתובות דף כו:) ותירץ ה"מ אי הואי איהי קמן והיתה באה לב"ד להתירה דהתם אית לה חזקה דכשרות אבל בנה זה הנדון לפנינו אין לו חזקת כשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול שאומרים שאמו נשבית קודם שגולד וא"ת מ"מ תיהוי ליה חזקה דאמיה שהיתה בחזקת כשרות דהא אמרינן בפרק קמא דכתובות (דף יג.) לדברי המכשיר בה מכשיר בנתה[2] וי"ל[3] דלא [4] אמר אוקי תרי בהדי תרי אלא בתרומה דרבנן ותרי ותרי אפיקא דרבנן ובהא לא אמרינן אבל ביוחסין דאיכא איסורא דאורייתא אמרינן ואוקמה היא מדרבנן [5]: אמר

[1]אשורך נרבע והלה שותק נאמן ותנא תונא [2]ושנעבדה בו עבירה ושהמית על פי עד אחד או ע"פ הבעלים [3]נאמן האי ע"פ עד אחד היכי דמי אי דקא מודו בעלים היינו ע"פ הבעלים אלא לאו דשתיק וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא אי לאו דקים ליה בנפשיה [4]דעבד חולין בעזרה לא הוה מייתי אבל נטמאו טהרותיך מימר אמרינן האי דשתיק דסבר חזי ליה בימי טומאתו ואי אשמעינן הא משום דקא מפסיד ליה בימי טהרתו אבל שורו נרבע מימר אמר [5]כל השוורים לאו לגבי מזבח קיימי צריכא איבעיא להו אשתו זינתה בעד אחד ושותק מהו [6]אמר אביי נאמן רבא אמר [7]אינו נאמן הוי דבר שבערוה ואין דבר [8]שבערוה פחות משנים אמר אביי מנא אמינא לה דההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל יומא חד נגה ליה ולא הוה קאתי שדר שליחא אבתריה אדאזיל שליח בחדא אורחא אתא איהו בחדא כי אתא שליח אמר אשתו זינתה אתא לקמיה דמר שמואל א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא תפיק מאי לאו אי מהימן עלך דלאו גזלנא הוא ורבא [9]אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא לא תפקה ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר[10] רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו [11]אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה[12] ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי [13]וכדאמר רב אחא בר [14]רב מניומי בעדי הזמה הבא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא מנא

מנא

תחלת לידתו בפסול. ע"כ. ובפ' האשה שנתארמלה ביארנו האמת. בעד אחד. שהעיד שנשבית ושנים כהחישוהו. הזמה. שהזימו העדים דאמרו ביום שאתם מעידים הייתם עמנו במקום פלוני וגזירת הכתוב היא שהאחרונים נאמנים. שפחה. היינו עמה כל זמן [שהייתה שמה] ויחדונו להם שפחה תחתיה והיוונים* סבורים שהיא זו, ונאמנים דליכא הכחשה.

*בכת"י: והיום. ואולי צ"ל והיו, או והיו הם.

מוסף רש"י

ושנעבדה בו עבירה. שנדנע, ושהמית. אדם, על פי עד אחד. שאין אלא עד פי עד בריעבד ונגעיה, או על פי הבעלים. שאין שם עד אלא בעלים אמנו, דאי הוו ב' עדים בדבר הוי בסקילה, ואפילו בהנאה מיתסר (בכורות מא. וכע"ז זבחים עא.). **הבא נמי בעדי הזמה.** שהאחרונים אומרו את הראשונים ואמרו עמנו הייתם, דדחמנא דיתמינהו כדכתיב (דברים יח) ודרשו הסופרים היעד והנה עד שקר, ומוקמינן ליה בעמנו הייתם במקבת אמנה (יבמות צד.).

מוסף תוספות

א. אפי' אם בעל הריין מכחישו כיון שהוא עדיין שומר הוי שפיר כידו. מרדכי. **ב.** לפנינו: אמר אביי נאמן. **ג.** הא בהדיא דרשינן בריש סוטה דעד אחד לא מהימן אטומאה בלא קינוי וסתירה דאתיא דבר דבר מממון. תוס' הרא"ש. ועי' מהרש"א. **ד.** שם בנ"א: מוקי לה אביי. **ה.** במכחישו או באומר אינו יודע. תוס' הרא"ש. **ו.** ורבא מוקי לה בדשתק נמי. שם. **ז.** דהא רבא מודה בכולהו דשתיקה כהודאה ומ"ש הכא דהא מודה שדינתה. תוס' הרא"ש. **ח.** דשתיקתו לא עבדא ליה הודאה גמורה אלא דאמרי' שראה רגלים לדבר שהוא כדברי העד ולפיכך שתק הילכך ע"י רגלים לדבר ועדות העד הוא דאסרינן בשאר איסורים ולענין אכילת חלב נמי מביא קרבן אבל לדבר שבערוה לא אסרינן ברגלים לדבר כי האי דלא האמינה תורה ע"א באיסור ערוה אלא בקינא לה ונסתרה תחילה דאיכא רגלים לדבר טובא וכו'. שם. **ט.** דאפי' בעזרה אסור לכתחילה לילכשן שלא לצורך עבודה. תוס' יומא סט. **י.** אע"ג דאצטריך תמיד שלא יסיח דעתו ממנו [יומא ז:] מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו. תוס' הרא"ש. **כ.** ואפי' מאן דפסול בבתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות. תוס' כתובות כו: ד"ה אגן. **ל.** דהכא נמי מן הדין הוה מוקמינן ליה לינאי בחזקת כשרות אבל קיי"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן. תוס' הרא"ש.

עין משפט
נר מצוה

צ א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח סל"ו: **צא** ג מיי' פכ"ד מהל' איסורי הל' יח סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סימן קנח סעיף ע: **צב** ד מיי' שם הלכה יז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קנו סעיף ז וסימן קנח סעיף ט:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הקם וכו' ומפרש ר"ח. עי' יומא סט ע"א תד"ה בגדי כהונה:

תוס' ר"י הזקן

בעד אחד. שאמר לו אני מאמינך אע"פ שאינו יכול לידע דודאי (מוהר) [אסור] בה. היא היא. כמו הני דלעיל ואסורה. נגה. איחר. דלאו גזלנא. דנאמן כשאר עד אחד. אלמא אפילו בעד אחד הואיל ושתק אסורה. כבי תרי. אפקה ותן לה כתובתה ולצאת ידי שמים קאמר. ומסתברא שאע"פ שהיא מכחישתו אי מהימן ליה כבי תרי אם בא לצאת ידי שמים חייב להוציאה פירוש לצאת מידי ספק, דאע"ג דמאמין בדבריו לאו מילתא ברירא היא לגביה דהא ליכא תרי סהדי אלא חד סהדא וחד סהדא הכא לאו כלום הוא. אלא הואיל ומהימן ליה הריא לה הך אתתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן כל היכא דמהימן ליה. ולשון הר"ם פי"ח דאיסורי ביאה ה"ז יוציא בדי לצאת מידי ספק. ע"כ. איכא מ"ד דהואיל ומשום שסומך דעתו בדבריו הריא לה הך אתתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן, אי בתר הכי נהפכה דעתו ולא מהימן ליה אפילו לא נתן אמתלא וטעם מפני מה אינו מאמינו עתה אפילו הכי הואיל ואינו מאמינו עתה אם לא גרשה לא יגרשנה ושריא ליה, דהשתא איתברר ליה דלאו חתיכה דאיסורא היא לגביה, כי היכי דחתיכה דאיסורא ספק חלב ספק שומן דאסירא ליה מספק אי בתר הכי אתברר ליה דהויא שומן ודאי שריא ליה מכי אתברר ליה היתרא. ואיכא מ"ד דהואיל ומהימן ליה הוי ספק שאינו מתברר אע"פ שיהפך דעתו דלא מהימן ליה. ומסתברא דהא דאמרינן דהיכא דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא שאסור, הא"מ היכא דליכא סהדי אבל איכא סהדי דליכא איסורא מותר. של פרושים. של חכמי ישראל כלומר אינם שמחים בשמחתך. ומה אעשה. לידע אם כן הוא. הקם. תן ציץ הקדש על מצחך שיעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לבן [למחות בך המיות כהן]. ובגדי כהונה ניתנו ליהנות שלא בשעת עבודה. שהיו אומרים. עליו שלא היה כהן. שנשבית אמו בהר המודיעים. כרך של חשמונאי ונשאה אביו ושבויה פסולה לכהונה ונמצא שהוא חלל. היכי דמי. דקאמר דלא נמצא והחזיקוהו בכשרות. סמוך אהני. פיר"ש ואי אמרת אוקים תרי לדהי תרי ואוקים אתתא אחזקה, ה"מ אי איתא קמן והיתה באה לב"ד להתירה שאומרת לא נשביתי להתירה, אבל זה הנידון לפנינו אין לו חזקה דכשרות, שהרי מעידין על